

компетентностей студентів. Поєднання традиційних і сучасних методів навчання, активне використання цифрових ресурсів та орієнтація на актуальні суспільні виклики сприяють підвищенню якості освіти й підготовці здобувачів освіти до активної громадянської діяльності в умовах війни та післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2026).
2. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття. Київ : Грамота, 2019. 512 с.
3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічна проблема. Київ: Педагогічна думка, 2020. 196 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика сучасної школи. Київ : Богдан, 2018. 320 с.
5. Сисоєва С. О. Педагогічна майстерність викладача. Київ: Університетська книга, 2019. 340 с.
6. Топузов О. М. Методика навчання географії. Київ: Педагогічна думка, 2021. 256 с.
7. Facione P. A. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. Insight Assessment, 2020.
8. UNESCO. Media and Information Literacy in Times of Crisis. Paris, 2022.
9. Longley P. et al. Geographic Information Systems and Science. Wiley, 2019.
10. Ennis R. Critical Thinking Across the Curriculum. Educational Leadership, 2018.
11. Міністерство освіти і науки України. Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану. Київ, 2022.
12. OECD. Education Responses to COVID-19 and War Challenges. Paris, 2023.

ПРО ВИДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА «ВСТУП ДО ЗЕМЛЕЛОГІЇ»

Сивий М.Я., Дем'янчук П.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

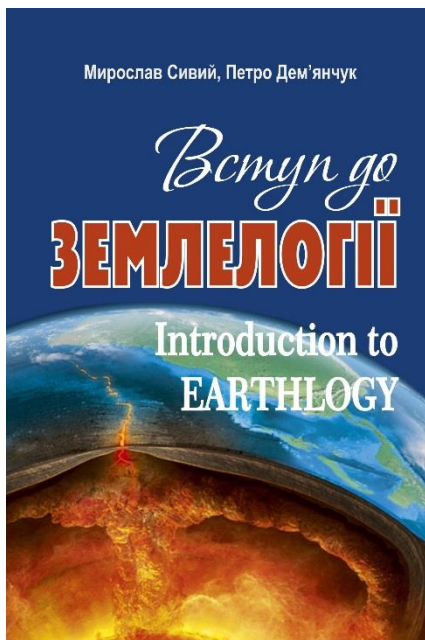
syvyjm@ukr.net, dempetrom@gmail.com

У 2025 році вийшов з друку навчальний посібник для студентів і магістрантів спеціальності «Науки про Землю» «Вступ до землелогії» (автори М. Сивий та П. Дем'янчук) [2].

Землелогія – термін, вперше запропонований Г. Рудьком та О. Адаменком у їхньому навчальному посібнику «Землелогія. Еколого-ресурсна безпека Землі» [1]. Автори розуміють цю галузь природничої науки як синтез наук про Землю, її походження та розвиток під впливом космічних і внутрішньоземних чинників,

характеристику усіх земних оболонок – ядра, мантії, земної кори, ґрунтів, біосфери (рослинного й тваринного світу), гідросфери, атмосфери, рельєфу земної поверхні, геофізичних полів, техносфери, яка активно міняє природний стан екосистем й створює небезпечні екологічні проблеми, що потребують нагального вирішення вже зараз. Тобто, згідно з такими уявленнями, це наука про стан, ресурсний потенціал Землі як планети, межі та можливості його використання на даному етапі, визначення можливих сценаріїв розвитку людства в умовах екологічної кризи, що поглиблюється. З цього виходить, що у посібнику Г. Рудька та О. Адаменка основним завданням, яке повинна вирішувати землелогія, є вивчення та прогнозування ресурсно-екологічної безпеки планети. Цьому завданню підпорядковується уся структура посібника.

Дотримуючись в основному структури вищезгаданого посібника, у пропонованому двомовному (українсько-англійському) варіанті, підготовленому на основі багаторічного досвіду викладання курсу землелогії для магістрантів спеціальності «Науки про Землю» на географічному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, акценти

дещо зміщено з суто екологічної спрямованості (як у посібнику Г. Рудька та О. Адаменка) у бік загальногеографічної. Тобто виданий навчальний посібник є спробою синтезу таких географічних та геологічних галузей, як динамічна та історична геологія, палеогеографія, геоморфологія, гідрологія, біосферознавство, ресурсознавство, географічне прогнозування тощо.

Таким чином, у нашому розумінні, *об'єктом* вивчення в землелогії виступає Земля як планета, *предметом* – її положення у світовому просторі, будова й фізичні властивості зовнішніх та внутрішніх оболонок (атмосфери, гідросфери, педосфери, літосфери, біосфери), закономірності та особливості їх еволюції на протязі тривалої геологічної історії, сучасні концепції еволюції

географічної оболонки планети, природні процеси зовнішньої та внутрішньої динаміки, які формували структуру планети, екологічні ризики, пов'язані з ними, техногенез, небезпечні геологічні процеси, а також характеристика природно-ресурсного потенціалу Землі (мінеральних, земельних, кліматичних, водних, рекреаційних та інших ресурсів), можливостей та меж його ефективного використання, спроба географічного прогнозування можливих сценаріїв розвитку планети та людства.

Усвідомлене розуміння будови, основних закономірностей розвитку Землі, її оболонок та процесів, які супроводжували й супроводжують цей розвиток, в тім числі природних і техногенних геологічних процесів, які спричиняють кризові ситуації в екосистемах, аналіз ресурсного потенціалу планети, його сучасного стану, можливостей нарощування й екологічно безпечного

використання дають підстави для географічних прогнозів та пошуків безпечних шляхів подолання небезпечних викликів, які постали перед людською цивілізацією в ХХІ ст. [3].

Посібник призначений для студентів географічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також може бути корисним усім, хто цікавиться будовою, історією розвитку та ресурсами нашої планети.

The textbook «Introduction to Earthlogy» (by M. Syvyi and P. Demyanchuk), intended for undergraduate and graduate students majoring in «Earth Sciences», was published in 2025 [2].

Earthlogy is a term first proposed by H. Rudko and O. Adamenko in their textbook, «Earthlogy. Resource and Ecology Safety of the Earth» [1]. The authors define this field of natural science as a synthesis of the sciences of the Earth, its origin and development under the influence of cosmic and internal factors, and a characterization of all Earth's spheres: the core, mantle, crust, soils, biosphere (flora and fauna), hydrosphere, atmosphere, surface relief, geophysical fields, and the technosphere, which is actively changing the natural state of ecosystems and creating dangerous environmental problems that require urgent solutions now.

Thus, according to this understanding, it is a science about the state and resource potential of Earth as a planet, the limits and possibilities of its use at the current stage, and the identification of possible scenarios for the development of humanity in the context of a deepening ecological crisis.

While generally adhering to the structure of the previously analyzed manual, this bilingual (Ukrainian-English) edition reflects years of pedagogical experience in teaching Earthlogy to Master's students within the Faculty of Geography at Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. In this work, the authors have shifted the focus from the purely environmental orientation characteristic of the manual by H. Rudko and O. Adamenko toward a more comprehensive geographical perspective. Consequently, the textbook represents an integrated synthesis of various geological and geographical disciplines, including dynamic and historical geology, paleogeography, geomorphology, hydrology, biosphere science, resource management, and geographical forecasting, among others.

In our understanding, the object of study in Earthlogy is Earth as a planet, and the subject is its position in space, the structure and physical properties of its outer and inner spheres (atmosphere, hydrosphere, pedosphere, lithosphere, biosphere), the patterns and features of their evolution over long geological history, modern concepts of the evolution of the planet's geographic sphere, natural processes of external and internal dynamics that formed the planet's structure, the ecological risks associated with them, technogenesis, dangerous geological processes, as well as a characterization of Earth's natural resource potential (mineral, land, climate, water, recreational, etc. resources), the possibilities and limits of its effective use, and an attempt at geographical forecasting of possible scenarios for the development of the planet and humanity.

A conscious understanding of the structure, main patterns of Earth's development, its spheres, and the processes that have accompanied and continue to accompany this development – including natural and technogenic geological processes that cause crisis situations in ecosystems – and an analysis of the planet's resource potential, its current state, and the possibilities for increasing and using it in an environmentally safe manner provide the basis for geographical forecasts and the search for safe ways to overcome the dangerous challenges facing human civilization in the 21st century [3].

The manual is designed for students pursuing degrees in geography at higher education institutions and serves as a valuable resource for anyone interested in the structure, evolutionary history, and natural resources of the planet.

Список використаних джерел

1. Рудько Г. І., Адаменко О. М. Землелогія. К.: Вид-во Академпрес, 2009. 659 с.
2. Сивий М., Дем'янчук П. Вступ до землелогії (геолого-ресурсні аспекти): навчальний посібник. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. 328 с.
3. Сивий М., Дем'янчук П. Основи палеогеографії: підручник. Тернопіль: Осадца Ю.В. 2022. 304 с.

РОЗВИТОК РІВНЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Прохорова Л.А.

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

Proxorova_Larysa@mspu.edu.ua

Результативність професійної діяльності викладача закладу вищої освіти значною мірою визначає здатність майбутніх фахівців інтегрувати знання, що відповідають сучасному рівню розвитку науки, із високим рівнем професійної компетентності, моральної зрілості, творчої ініціативності та соціальної активності.

Освітній процес передбачає взаємодію двох суб'єктів діяльності – викладача та здобувачів освіти. Саме викладач здійснює керівництво пізнавальною діяльністю студентів, забезпечуючи формування системи теоретичних знань, практичних умінь і навичок.

Аналіз наукових джерел дає підстави виокремити низку взаємопов'язаних компонентів педагогічної майстерності, що функціонують як інтегрована система навчально-виховних дій. Важливим її складником є високий рівень професійної відповідальності викладача за результати освітнього процесу.